

Markkinaratkaisut / Pakalén Petteri

24.1.2020

Julkinen

Varttitaseen referenssir ryhmän kokous 12.12.2019

Aika   Torstai 12.12.2019 klo 13.00–16.00

Paikka   Helsinki, Fingrid Oyj

Läsnä   Jari Aurojärvi, Power-Deriva Oy
Riina Heinimäki, Energiateollisuus ry
Tom Backman, Fortum Power and Heat Oy
Jari Hokkanen, Gasum Oy
Juha Järvenpää, Elenia Oy
Vassi Kujala, Nord Pool Finland Oy
Jonni Laine, eSett Oy
Jarmo Lapakko, EPV Energia Oy
Teija Pelkonen, UPM Energy Oy
Tomi Pesonen, Metsä Group
Mika Potinkara, Sallila Energia Oy
Tommi Riski, S-Voima Oy
Saku Ruottinen, Caruna Oy
Jan Rönback, Nord Pool Finland Oy
Samuli Saine, Smart Energiapalvelut Oy
Kaija Savolainen, Suomen Omakotiliitto ry
Harri Sirpoma, Helen Oy

Mikko Heikkilä, Fingrid Oyj
Maria Joki-Pesola (pj.), Fingrid Oyj
Petteri Pakalén (siht.), Fingrid Oyj
Jani Piipponen, Fingrid Oyj
Pasi Lintunen, Fingrid Datahub Oy

Poissa   Petteri Haveri, Energiateollisuus ry
Pasi Kuokkanen, Suomen Sähkökäyttäjät ry
Olli Taipale, Energiavirasto
Sari Wessman, Alva Sähköverkko Oy

Markkinaratkaisut / Pakalén Petteri

24.1.2020

Julkinen

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.57.

2 Ajankohtaiset asiat

Ajankohtaista datahubista

Pasi Lintunen piti ajankohtaiskatsauksen datahubista. Valtioneuvoston asetus sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönotosta annettiin 14.11.2019. Asetus tuli voimaan 1.12.2019. Asetuksen mukaisesti sähkömarkkinalain (588/2013) 49 a §:ssä tarkoitettujen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut otetaan käyttöön 21 päivänä helmikuuta 2022. Ryhmässä heräsi kysymys siitä, miten helppoa asetuksen käyttöönottopäivämäärää on enää muuttaa tulevaisuudessa. Lintusen mukaan lainsäädännön asettamassa käyttöönottopäivämäärässä tulee pysyä kaikin mahdollisin toimenpitein. Datahub seuraa aktiivisesti toimialan valmiustilaa, jotta tilannekuva toimialan valmiudesta on mahdollisimman todenmukainen ja jotta aikataulussa pysytään.

Datahub julkaisee vuoden 2019 loppuun mennessä tarkemman suunnitelman datahubin käyttöönotolle. Suunnitelmassa on mukana konkreettiset välitavoitteet, jotka auttavat toimialan osapuolia valmistelutoimenpiteiden suunnittelussa ja resursoinnissa. Ryhmässä kysyttiin, miten uusi aikataulu ja käyttöönoton viivästyminen vaikuttavat projektin vaiheistukseen. Lintusen mukaan vaiheistuksessa pitää huomioida käyttöönottoaikataulun muuttuminen alkuperäisestä suunnittelusta ja esimerkiksi mitä osapuolien täytyy tehdä ja milloin.

Datahubin tietokonversion 2. vaihe päättyi lokakuun lopussa ja 21 osapuolta ei saavuttanut asetettuja laatutavoitteita. Ryhmässä kysyttiin, mitä näille osapuolille tehdään ja miten paljon nämä osapuolet tarvitsevat lisäaikaa. Lintusen mukaan kyseisistä osapuolista on ilmoitettu Energiavirastolle, joka omien prosessien mukaisesti hoitaa asiaa eteenpäin.

Testaus- ja sertifiointipalvelun ensimmäinen versio valmistuu joulukuussa 2019 ja tavoitteena on avata palvelu datahubin pilottiryhmän käyttöön helmikuussa 2020. Palvelun tavoitteena on toimialan osapuolten datahub-yhteensopivuuden todentaminen. Ryhmässä kommentointiin, että testaus- ja sertifiointipalvelu on äärimmäisen hyvä palvelu, mutta se ei kuitenkaan testaa osapuolien sisäisten prosessien toimivuutta.

Datahubin palvelusopimusluonnos on ollut kommentoilla datahubin seurantaryhmässä: Lintunen kertoi, että kommentteja tuli erittäin paljon ja palaute oli konkreettista. Tavoitteena on saada koko sopimuspaketti liitteineen ja arviot yksikköhinnoista Fingridin lausuntokierrokselle Q3/2020. Ryhmässä kysyttiin, miten kiinteä maksu veloitetaan ja mistä se rakentuu. Lintunen kertoi, että kiinteä maksu on suunniteltu veloittavaksi kaikilta datahubin osapuolilta ja se ei tulisi olemaan kovin suuri. Lisäksi pitää suunnitella vielä tarkemmin, miten osapuolta veloitetaan tilanteessa, jossa se toimii datahubissa useammassa roolissa.

Ryhmässä nousi myös keskustelu siitä, mitä datahubin käyttöönoton jälkeen tapahtuu, kun jakeluverkonhaltijat alkavat siirtämään energiamittauksiaan varttiin ja missä resoluutiossa datahub ottaa mittautustietoja vastaan. Ryhmässä esitetyn näkemyksen mukaan Energiategollisuus ry:n kantapaperi varttimittaukseen siirtymisestä ehdottaa mittautusten siir-

tämisille takarajoja, mutta toimiala voi haluta siirtää kohteita vartin mittaukseen jo etukäteen. Lintusen mukaan datahub rakennetaan aluksi käsittelemään ja vastaanottamaan pelkkää tuntidataa. Lisäksi datahubin järjestelmämitoituksen kannalta on oleellista tietää missä vaiheessa mittareita siirtyy vartin mittaukseen.

Ryhmässä nostettiin esille myös se, että esimerkiksi valtuutuksiin liittyen tarvitaan asiakasviestintää kuluttaja-asiakkaille, jotta he ymmärtävät ja osaavat toimia oikein datahubin käyttöönoton jälkeen. Lintusen mukaan datahub on aloittanut esimerkkiviestien laatimisen.

Energiamittaustyöryhmän tilanne

Petteri Pakalén kertoi energiamittaustyöryhmän tilanteesta. Ryhmä on pitänyt jo kaksi kokousta, joissa on käsitelty muun muassa työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) mittaus- ja energiayhteistyöryhmän keskustelua ja linjanvetoa, energiamittauksen vaikutusta sähkömarkkinoihin sekä markkinoille osallistuvien kulutuskohteiden mittauksista. Lisäksi useampi verkkoyhtiö on pitänyt esityksen omasta tilanteestaan liittyen varttimuutoksiin ja on ilmentynyt, että esimerkiksi yleispätevän etäohjelmoitavuuden määrittelyn muodostaminen on haastavaa ottaen huomioon verkkoyhtiöiden hyvinkin monimuotoiset ratkaisut ja tilanteet. Ryhmän seuraava kokous järjestetään tammikuun lopussa.

Seurannan suunnittelutyöryhmän tilanne

Petteri Pakalén kertoi seurannan suunnittelutyöryhmän tilanteesta. Ryhmä on pitänyt ensimmäisen kokouksensa. Ryhmän työskentelyn keskeisiä kysymyksiä ovat mitä seurataan, miten seurataan ja kuka seuraa. Ensimmäisessä kokouksessa kysymyksiin paneuduttiin jo kevyesti, minkä lisäksi tutustuttiin muun muassa datahubin seurantaprosessiin. Helmikuun alussa järjestettävässä seuraavassa kokouksessa ryhmä syvennyy tarkemmin analysoimaan mitä osapuolia ja mitä muutoksia tullaan seuraamaan.

3 Pohjoismaisen tasehallintahankkeen tiekartta ja yksitasemalli

Mikko Heikkilä piti esityksen pohjoismaisen tasehallintahankkeen tiekartasta ja yksitasemallista. Hankkeen päivitetty tiekartta oli julkisessa konsultaatiossa ja se julkaistiin marraskuussa. Konsultaation palautteissa painotettiin etenkin suunnitelman yksityiskohtaisuuden tärkeyttä sekä aikataulujen realistisuutta. Tiekartan mukaan pohjoismaisen aFRR kapasiteettimarkkinan käyttöönotto tapahtuu aikaisintaan Q3/2020, uusi tasemalli otetaan käyttöön Q2/2021 ja varttitaseen aikatauluksi ehdotetaan Q2/2023, jolloin myös uusi pohjoismainen mFRR energiamarkkina otetaan käyttöön. Pohjoismainen mFRR kapasiteettimarkkina tulee aikaisintaan varttitaseen käyttöönoton jälkeen. Ryhmässä kysyttiin, miten optimistinen tai realistinen tiekartta aikatauluineen on. Heikkilän mukaan tiekartta on tehty sillä ajatuksella, että se pystytään pitämään. Ryhmässä kommentoitiin myös tasemallin käyttöönottoa ja sitä, että jos se viivästyy niin sen toteutus samaan aikaan varttitaseen kanssa ei ole toimialan kannalta hyvä ratkaisu. Lisäksi ryhmässä painotettiin riittävien testijaksojen tarpeellisuutta.

Pohjoismaiseen aFRR kapasiteettimarkkinaan liittyen viranomaiset ovat toimittaneet muutospyyntöä, johon kantaverkkoyhtiöt vastaavat 17.12. mennessä. Muutospyyntöä on vaadittu hinnoittelumallille paremmat perustelut, minkä lisäksi viranomaiset ovat pyytäneet

Markkinaratkaisut / Pakalén Petteri

24.1.2020

Julkinen

neet tarkempaa arviota rajasiirtokapasiteetin varauksen tarpeellisuudesta. Ryhmässä kysyttiin mihin rajasiirtokapasiteetin varausta ylipäättänsä tarvitaan ja eikö marginaalihinnittelusta ole tehty jo ratkaisu. Heikkilän mukaan rajasiirtokapasiteetin varaus mahdollistaa kilpaillun pohjoismaisen markkinan kansallisen sijaan ja jotta marginaalihinnittelu voi toimia, tulee markkinan olla aidosti likvidi. Heikkilä myös kertoi, että myöhemmin toteutettava pohjoismainen mFRR kapasiteettimarkkina tulee olemaan designiltaan hyvin samankaltainen kuin pohjoismainen aFRR kapasiteettimarkkina.

Uuden pohjoismaisen mFRR energiamarkkinan lopullinen käyttöönotto tapahtuu samanaikaisesti varttitaseen kanssa Q2/2023. Uutta markkinaa ajetaan rinnakkain nykyisen markkinan kanssa noin vuoden, jotta toimiala voi testata vartin tarjouksia ja jotta valvomautomaatiota voidaan testata. Uuden pohjoismaisen mFRR energiamarkkinan kaupankäyntijärjestelmä perustuu LIBRA algoritmiin ja tavoitteena on yhteensopivuus MARI-alustan kanssa. Ryhmässä kysyttiinkin mikä on MARI:n tilanne, jos alusta tulee olemaan samanlainen. Heikkilän mukaan MARI:a koskeva ehdotus on energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston (ACER) käsiteltävänä ja päätös on odotettavissa kevään 2020 aikana.

Varttitaseen käyttöönoton viivästyttämisestä eli derogaatiosta on käynnistetty keskustelu viranomaisten kanssa. Fingridin tavoitteena on saada derogaatioprosessi valmiiksi mahdollisimman nopeasti, mutta ehdoton takaraja derogaation hakemiselle on kesäkuussa 2020. Derogaatioprosessin seurauksena varttitaseen tarkka käyttöönottopäivämäärä tarkentuu.

Yksitase ja yksihintamallin yksityiskohtainen suunnitteleminen on alkanut. Pohjoismaiset kantaverkkoyhtiöt ehdottavat kaksihintajärjestelmän käyttöä jatkossakin niillä tasejaksoilla, joilla säätöjä tehdään sekä ylös että alas. Suomessa ristikkäissuuntaisia säätötunteja oli vuonna 2018 noin 1,2 % kaikista tunneista. Tasemallin tarkempaan suunnitteluun liittyen on julkaistu kaksi raporttia, joista toiseen odotetaan sidosryhmien palautetta tammikuun 2020 alkuun mennessä. Heikkilä myös kertoi, että eurooppalaiset viranomaiset eivät ole päässeet yhteisymmärrykseen tasemallin periaatteiden harmonisoinnista, joten ehdotus etenee ACER:in käsittelyyn. Yhden taseen ja yhden hinnan mallin käyttöönoton juridinen takaraja siirtynee siis myöhemmäksi vuoden 2021 loppupuolelle, mutta Pohjoismaissa ei kuitenkaan välttämättä siirretä nykyistä Q2/2021 käyttöönottoaikataulua. Toisaalta, jos päätös tasemallin periaatteiden ja puitteiden harmonisoinnista myöhästyy merkittävästi, voi pohjoismainenkin aikataulu siirtyä.

Uusi tasemalli herätti ryhmässä paljon keskustelua. Ryhmässä pohdittiin miksi pohjoismaiden tulisi odottaa ACER:in päätöstä tasemallin harmonisointiin liittyen. Lisäksi ryhmässä tuotiin esille se, että vaikka uuden tasemallin juridinen takaraja myöhästyisikin, tulisi uusi tasemalli ottaa Pohjoismaissa käyttöön mahdollisimman pian. Aikataulun lisäksi keskustelua herätti kaksihintajärjestelmän käyttö ristikkäissuuntaisilla säätötunneilla. Ryhmässä todettiin, että kaksihintajärjestelmän käyttö hankaloittaisi huomattavasti markkina-toimijoiden toimintaa ja käytännössä rajoittaisi merkittävästi itsesäätöä. Lisäksi kysyttiin, päättyykö kaksihintajärjestelmän käyttö varttitaseen tullessa ja aikovatko kantaverkkoyhtiöt julkaista säätösuuntaa reaaliajassa. Ryhmässä mietittiin myös voisiko eri säätöalueilla soveltaa toisistaan poikkeavia hinnoittelumalleja. Ryhmässä todettiin, että nämä näkemykset ja kysymykset on hyvä kohdistaa tasemallin tarkempaan suunnitteluun liittyvään raporttiin, johon kantaverkkoyhtiöt odottavat sidosryhmien palautetta tammikuun 2020 alkuun mennessä.

4 Varttitaseen derogaatioprosessi

Puheenjohtaja piti esityksen varttitaseen derogaatioprosessista. Derogaatioprosessi on koordinoitu pohjoismaisella tasolla: Kantaverkkoyhtiöt valmistelevat derogaatiota yhdessä, mutta kunkin täytyy hakea sitä erikseen omalta viranomaiselta. Ryhmässä kysyttiin riittääkö kansallisen viranomaisen päätös hyväksymään derogaation. Puheenjohtajan mukaan päätös on juridisesti kansallinen, mutta tavoitepäivämäärä harmonisoidaan yhteisesti Pohjoismaissa. Kansalliset viranomaiset voivat kuitenkin määrätä pohjoismaisille kantaverkkoyhtiöille toisistaan poikkeavia seurantakriteereitä. Puheenjohtajan mukaan Fingridin toive on, että derogaatioprosessi saadaan mahdollisimman nopeasti päätökseen. Ryhmässä pohdittiin ovatko kantaverkkoyhtiöt tehneet riittävästi selvityksiä ja dokumentteja derogaatihakemusta varten. Lisäksi ryhmässä kyseenalaistettiin päätöksen pitävyyttä. Ryhmässä myös kysyttiin sitä, onko derogaatioprosessissa haettava päivämäärä virallinen käyttöönottopäivämäärä vai käyttöönoton juridinen takaraja. Puheenjohtajan mukaan Energiavirasto määrittää yhden päivämäärän, joka on virallinen käyttöönottopäivämäärä.

5 Palautekyselyn tulokset

Puheenjohtaja piti katsauksen varttitaseen referenssiryhmän palautekyselyn tuloksiin. Vuonna 2018 palautekyselyn keskiarvo oli 3,56 ja vuonna 2019 vastaavasti 3,79: Parannusta on tapahtunut kyselyn jokaisella osa-alueella. Fingridin nähdään avoimena ja yhteistyökyvykkäänä toimijana, jonka kehityskohteisiin kuuluu edelleen asiakkaan liiketoiminnan parempi ymmärtäminen sekä toimialan osapuolten näkemysten huomioon ottaminen. Kokouksessa esitetyn suullisen palautteen mukaan Fingrid tekee yhteiskunnan kannalta tärkeitä asioita ja lähtökohtaisesti Fingrid kuuntelee asiakkaitaan muttei kuitenkaan vastaanota kuulemaansa tarpeeksi vakavasti ja anna sille riittävästi merkitystä. Toisen suullisen palautteen mukaan vuosi 2018 oli varsin tiukka aikataulun suhteen, mikä näkyi Fingridin toiminnassa. Vuonna 2019 erityistä kiitosta sai sidosryhmäyhteistyön kehittyminen ja se, että myös muut pohjoismaiset kantaverkkoyhtiöt ovat aktivoituneen sidosryhmien kuuntelemisessa, jota Fingridin epäiltiin edesauttaneen.

Tulosten perusteella tunnistettiin toimenpiteitä vuodelle 2020: projekti tulee pyytämään yhä enemmän toimialan edustajia alustamaan keskustelua ja kertomaan vaikutuksista ja näkemyksistä, järjestetään kohdennettuja työpajoja ja käydään aktiivista keskustelua mahdollisimman laajasti alan yritysten kanssa.

6 Varttitasehankkeen jatko

Puheenjohtaja esitteli varttitasehankkeen vuoden 2020 vuosikelloa. Vuoteen sisältyy energiamittauksen linjaukset ylätasolla, derogaatihakemuksen ja mahdollisesti päätöksen valmistuminen, ehdotus varttitaseen seurannasta, kansalliset asetusmuutokset, työpajoja eri toimialan osapuolille ja niin edelleen.

Referenssiryhmä jatkaa toimintaansa ja seuraa etenemistä. Kaikki ryhmän jäsenet ilmoittivat jatkavansa ryhmässä myös vuonna 2020.

7 Seuraavat kokoukset

Fingrid lähettää kaikki vuoden kokouskutsut vuoden alussa.

Markkinaratkaisut / Pakalén Petteri

24.1.2020

Julkinen

8 Kokouksen päättäminen

Kokous päättyi 15.46

Liitteet Esitysmateriaalit

Jakelu Referenssiryhmä ja varajäsenet